O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

QORAQALPOG‘ISTON TIBBIYOT INSTITUTI

Ruyxatga olindi № 23/3-11/1
2023 yil « 31 » 08

«TASDIQLAYMAN»
QMI rektori
Ataniyazova O.A.
« ___ » ___ 2023 y.

TERAPIYA, KLINIK ALLERGOLOGIYA VA FTIZIATRIYA FANIDAN O‘QUV MODULI

3-kurs

Bilim soxasi: 900000 - Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya

Ta’lim soxasi: 910000 - Sog‘liqni saqlash

Ta’lim yo‘nalishi: 60910100 - Stomatologiya ishi

Nukus-2023

Fan	O‘quv yili	Semestr VI	Kreditlar 5,5
Fan modul turi Majburiy	2023-2024	Ta’limtili qoraqalpoq, uzbek, rus	Haftadagi dars soatlari 15

1	Fanning nomi	Auditoriyamash g‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim	Jami yuklama (soat)
	TERAPIYA, KLINIK ALLERGOLOGIYA VA FTIZIATRIYA	108	90	198

1. O‘quv modulining dolzarbligi va oliy kasbiy ta’limdagi o‘rni

Modul dasturi O‘zbekiston Respublikasi Davlat ta’lim standarti va bakalavriat ta’lim yo‘nalishi malaka talablariga asoslangan holda tuzilgan. Ushbu dastur asosida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘qitish jarayoniga tadbiq etib, talabani nazariy ma’lumotidan boshlang‘ich amaliy ko‘nikmalarni fantomlarda bajarishga o‘rgatib va orttirilgan ko‘nikmalarni zamonaviy tibbiy texnologiyalar orqali klinik amaliyot bilan uyg‘unlashtirgan holda mustaqil ravishda bemorlarni tashxislash va qabul qilishga zamin yaratib beradi. Mazkur modul o‘quv rejadagi tibbiyot kasbiga kirish, tibbiy biologiya, umumiy genetika, biofizika, tibbiy kimyo,
biokimyo, anatomiya, fiziologiya, patologiya, gistologiya, mikrobiologiya, virusologiya, immunologiya modullaridan o‘zlashtirilgan bilimlarga asoslanadi.
Mazkur modul o‘quv rejadagi klinik farmakologiya, yuqumlik kasalliklar,
xirurgiya, neyroxirurgiya, mutaxasslik modullari uchun nazariy zamin bo‘lib xizmat qiladi.
Terapiya moduli barcha talabalarga kasalliklarning simptom va sindromlarini, ichki a’zolar kasalliklari diagnostikasida qo‘llaniladigan tekshiruv usullarini, tashxis qo‘yish va bemorning tibbiy bayonnomasini yozishni o‘rgatadi. Mashg‘ulotlar davomida simptomatologiya, diagnostika va xususiy patologiya asoslari ajralmas bog‘liqlikda o‘rganilishi kerak.
Dasturning maqsad va vazifalari shundan iboratki mashg‘ulotlar yakunida talaba gorizontal va vertikal integratsiya jarayonlarida olgan bilim va amaliy ko‘nikmalarni klinik uyg‘unlashtirib, amaliy ko‘nikmalarni muammolarsiz bajara olishi lozim. Natijada oliy ta’lim muassasasini bitirgan etuk, raqobatbardosh, mustaqil klinik fikrlash qobiliyatiga ega bo‘lgan shifokorlarni shakllanadi.

1. O‘quv modulining dolzarbligi va oliy kasbiy ta’limdagi o‘rni

Modul dasturi O‘zbekiston Respublikasi Davlat ta’lim standarti va bakalavriat ta’lim yo‘nalishi malaka talablariga asoslangan holda tuzilgan. Ushbu dastur asosida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘qitish jarayoniga tadbiq etib, talabani nazariy

yo'nalishi malaka talablariga asoslangan holda tuzilgan. Ushbu dastur asosida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'qitish jarayoniga tadbiq etib, talabani nazariy ma'lumotidan boshlang'ich amaliy ko'nikmalarni fantomlarda bajarishga o'rgatib va orttirilgan ko'nikmalarni zamonaviy tibbiy texnologiyalar orqali klinik amaliyot bilan uyg'unlashtirgan holda mustaqil ravishda bemorlarni tashxislash va qabul qilishga zamin yaratib beradi. Mazkur modul o'quv rejadagi tibbiyot kasbiga kirish, tibbiy biologiya, umumiy genetika, biofizika, tibbiy kimyo,
biokimyo, anatomiya, fiziologiya, patologiya, gistologiya, mikrobiologiya, virusologiya, immunologiya modullaridan o'zlashtirilgan bilimlarga asoslanadi.
Mazkur modul o'quv rejadagi klinik farmakologiya, yuqumlik kasalliklar,
xirurgiya, neyroxirurgiya, mutaxasslik modullari uchun nazariy zamin bo'lib xizmat qiladi.
Terapiya moduli barcha talabalarga kasalliklarning simptom va sindromlarini, ichki a'zolar kasalliklari diagnostikasida qo'llaniladigan tekshiruv usullarini, tashxis qo'yish va bemorning tibbiy bayonnomasini yozishni o'rgatadi. Mashg'ulotlar davomida simptomatologiya, diagnostika va xususiy patologiya asoslari ajralmas bog'liqlikda o'rganilishi kerak.
Dasturning maqsad va vazifalari shundan iboratki mashg'ulotlar yakunida talaba gorizontal va vertikal integratsiya jarayonlarida olgan bilim va amaliy ko'nikmalarni klinik uyg'unlashtirib, amaliy ko'nikmalarni muammolarsiz bajara olishi lozim. Natijada oliy ta'lim muassasasini bitirgan etuk, raqobatbardosh, mustaqil klinik fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan shifokorlarni shakllanadi.

2. O'quv modulining maqsadi va vazifalari

2.1. Modulning maqsadi – talabalarga ichki kasalliklar to'g'risida ma'lumot berish, ichki kasalliklar xurujida tibbiy yordam ko'rsatish asoslarini o'rgatish, ichki kasalliklarda qo'llaniladigan tekshirish usullari to'g'risida ma'lumot berish, turli tekshirish usullarini qo'llash natijasida aniqlanadigan organizmda aniqlangan o'zgarishlar to'g'risida tushuncha berish, kuzatish natijalari asosida taxminiy tashxis qo'yish, ichki kasalliklarni nozologik shakllari to'g'risida ma'lumot berish, ularni klassik, tipik variantlarda kechishini va inson hayotiga xavf soluvchi hollarda yordam ko'rsatish choralarini aniqlash, ichki kasalliklarni davolashni asosiy tamoyillarini bilishga o'rgatishdan iborat.

2.2. Modulning vazifalari:
– ichki kasalliklarning etiologiyasi, patogenezi, tasnifi, klinik ko'rinishlari, kechishi, asoratlari, oqibati, davolash va profilaktikasi bo'yicha bilimlarni takomillashtirish;
– ichki kasalliklar bilan kasallangan bemorlardan anamnez yig'ish;
– ichki kasalliklarning asosiy klinik belgilarini aniqlay olishnio'rgatish;
– ichki kasalliklar xurujida bemorlarni tekshirish, shifokor taktikasi
va tibbiy yordam ko'rsatishni o'rgatish;
– laborator va instrumental tekshiruvlar natijalaridagi patologik o'zgarishlarni aniqlashni o'rgatish;
– inson organizmining immun holati, organizm sezuvchanligi, allergik reaksiyalarning rivojlanishi to'g'risida ma'lumot berish;
– allergik reaksiyalar va anafilaktik shok, belgilari, tez tibbiy yordam ko'rsatish usullari;
– birlamchi immun tanqislik holatlari – OITS belgilarini, klinikasini, profilaktika chora tadbirlari bo'yicha bilimlarni takomillashtirish;
– sil kasalligi to'g'risida ma'lumot berish , yuqish yo'llarini o'rgatish nafas a'zolari, yuz-jag' sohasi, og'iz bo'shlig'i sili belgilarini aniqlash, hamda silni kasalligini profilaktika usullarini o'rgatish.

2.3. Modul bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyiladagan talablar:

5 semestr

Talaba:
- ichki kasalliklar, ularning kelib chiqishi;
- bemorni a'zolar bo'yicha umumiy ko'rikdan o'tkazish, taxminiy tashxisni asoslash, bemorni tekshirish rejasini tuzish;
- umumiy klinik laborator, bioximik tekshiruvlar, rentgenologik, EKG va ultratovush tekshiruvlar natijalarini tahlil qilish haqida tasavvurga ega bo'lishi;
- ichki kasalliklar bilan kasallangan bemorlardan anamnez yig'ishni;
- ichki kasalliklarning asosiy klinik belgilarini aniqlay olishni;
- ichki kasalliklar xurujida bemorlarni tekshirish, shifokor taktikasi va tibbiy yordam ko'rsatishni;
- laborator va instrumental tekshiruvlar natijalaridagi patologik o'zgarishlarni aniqlashni bilishi va ulardan foydalana olishi;
- pulsni tekshirish;
- arterial qon bosimni o'lchash malakalariga (shu jumladan amaliy ko'nikmalariga) ega bo'lishi kerak.

6 semestr

Talaba:
- klinik tashxisni asoslash, qiyosiy taqqoslash, yakuniy tashxisni asoslash, parhez stoli va rejali davolashni tavsiya etish;
- insor organizmining immun holati, organizm sezuvchanligi, allergik reaksiyalar;
- giperaktivlikning tezkor tipi chaqirgan kasalliklar haqida tasavvurga ega bo'lishi;
- allergik reaksiyalar va anafilaktik shok belgilari, tez tibbiy yordam ko'rsatish usullarini;
- birlamchi immun tanqislik holatlari – OITS belgilarini, klinikasini, profilaktika chora tadbirlarini;
- sil kasalliging yuqish yo'llarini, nafas a'zolari, yuz-jag' sohasi, og'iz bo'shlig'i sili belgilari hamda sil kasalligi profilaktika usullarini bilishi va ulardan foydalana olishi;
- nafas olish sonini sanash;
- oshqozon-ichak tizimi kasalliklarida og'iz bo'shlig'ini baholash malakalariga (shu jumladan amaliy ko'nikmalariga) ega bo'lishi kerak.

3. Asosiy qism

3.1. Moduldning ma'ruza mashg'ulotlari mavzulari va mazmuni, tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

5- semestr

1-mavzu: Terapiya moduli va uning vazifalari. O'tkir o'choqli va krupoz pnevmoniya.
Terapiya moduli va uning vazifalari. Zotiljam kasalligi, turlari, etiologiyasi va patogenezi. Tasnifi, klinikasi, davolash usullari va profilaktikasi.
2-mavzu. O'tkir va surunkali bronxitlar. Bronxial astma.
Bronxitlar, ularning turlari, etiologiyasi va patogenezi. Tasnifi, klinikasi, davolash usullari va profilaktikasi. Bronxial astma tushunchasi, turlari, etiologiyasi va patogenezi. Tasnifi, klinikasi, davolash usullari va profilaktikasi.
3-mavzu. Gipertoniya kasalligi. Arterial gipertenziya sindromi.
Arterial gipertoniya sabablari, tasnifi, klinikasi, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasini talabalarga etkazish.
6- semestr
4-mavzu. YUrak ishemik kasalliklari. Miokard infarkti.
Miokard infarktining, turlari, etiologiyasi va patogenezi. Tasnifi, klinikasi, davolash

usullari va profilaktikasi. Miokard infarktiasoratlarini, oldini olish.
5-mavzu. Surunkali gepatitlar. Jigar sirrozi. Gepatit va jigar sirrozi kelib chiqish sabablari, tasnifi, klinikasi, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi.
6-mavzu. Oshqozon va 12 barmoq ichak yara kasalligi.Gastritlar va yara kasalligi kelib chiqish sabablari, tasnifi, klinikasi, diagnostikasi, davolash usullari, parhez va profilaktikasi.
7-mavzu. O'tkir va surunkali pielonefrit va glomerulonefritlar. Glomerulonefrit va pielonefrit sabablari, tasnifi, klinikasi, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi.
8-mavzu. Qandli diabet. Qalkonsimon bez kasalliklari.Qandli diabet kelib chiqish sabablari, tasnifi, klinikasi, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi. Giper va gipotireoz, kelib chiqishsabablari, belgilari, klinikasi, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi.
9-mavzu. Sil epidemiologiyasi, sil qo'zgatuvchisi, og'iz bo'shlig'i sili, klinik kechishi. Silni davolash va oldini olish.Sil kasalligini rivojlanish tarixi. Sil epidemiologiyasi. Sil etiologiyasi, patogenezi, diagnostikasi, tasnifi. O'pka va o'pkadan tashqari a'zolar silini o'z vaqtida aniqlash. Silni davolash va profilaktikasi. O'zbekistonda silga qarshi kurashni tashkil etish. DOTS dasturining asosiy yo'nalishlari.

3.2. Moduldagi amaliy mashg'ulotlari mavzulari, tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

3.2.1. Amaliy mashg'ulotlarning mavzular ro'yxati:

5-semestr
1-mavzu. Terapiya moduli, uning vazifalari, qo'llaniladigan tekshirish usullari. (Ob'ektiv, sub'ektiv, laborator va instrumental tekshiruv usullari) to'g'risida ma'lumot.
2-mavzu. Nafas a'zolarining faoliyati va uni tekshirish usullari.
3-mavzu. Surunkali va o'tkir zotiljam, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
4-mavzu. O'tkir va surunkali bronxit, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
5-mavzu. Bronxial astma, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
6-mavzu. Ovqat hazm qilish a'zolarini funksional va qo'shimcha tekshiruvusullari.
7-mavzu. Gastritlar. Me'da va 12 barmoqli ichak yara kasalligi, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
8-mavzu. Oshqozon osti bezining yallig'lanishi, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
9-mavzu. Ingichka va yo'g'on ichak kasalliklari, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
10-mavzu. Gepatitlar. Jigar sirrozi, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
11-mavzu. Siydik ajratish tizimini funksional va qo'shimcha tekshiruvusullari. Glomerulonefritlar. Pielonefritlar.
12-mavzu. Surunkali buyrak kasalligi, buyrak tosh kasalligi, sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
13-mavzu. YUrak-qon tomir tizimini funksional va qo'shimcha tekshiruv usullari.
14-mavzu. Gipertoniya kasalligi. Simptomatik arterial gipertenziya.
15-mavzu. YUrak ishemik kasalligi. Stenokardiyalar.
6-semestr
1-mavzu. YUrak ishemik kasalligi. O'tkir miokard infarkti
2-mavzu. Revmatizm. Orttirilgan yurak nuqsonlari.
3-mavzu. Aritmiya va blokadalar.
4-mavzu. Revmatoid artrit.
5-mavzu. Qon kasalliklari. Eritrotsitlar patologiyalari.
6-mavzu. Qon kasalliklari, leykotsitlar patologiyalari.
7-mavzu. Qalqonsimon bez kasalliklari.

8-mavzu. Qandli diabet.
9-mavzu. Allergik reaksiyalar, turlari, sabablari, tibbiy yordam va profilaktikasi. Ichki kasalliklarni davolashda qo'llaniladigan dori vositalari ta'sirida kelib chiqadigan dori allergiyalari, belgilari, tibbiy yordam ko'rsatish va profilaktikasi.
10-mavzu. Orttirilgan immun tanqislik holatlari, sabablari, klinik belgilari, davolash va profilaktikasi. Organizm immun tizimi faoliyatini kuchaytirish usullari, turli kasalliklarga qarshi organizm himoya kuchlarini oshirish yo'llari.
11-mavzu. Biriktiruvchi to'qimaning tizimli kasalliklari, turlari, sabablari, klinik belgilari, davolash va profilaktikasi.
12-mavzu. TSD va biriktiruvchi to'qimaning boshka kasalliklari.
13-mavzu. Stomatolog amaliyotida shoshilinch holatlada tezkor yordam (shok, hushni yo'qotish, kollaps, koma).
14-mavzu. Sil kasalligi sabablari, klinikasi, davolash va profilaktikasi.
15-mavzu. Og'iz bo'shlig'i va periferik limfa tugunlari sili: patogenezi, klinikasi, kechish xususiyatlari. Tashxislash va qiyosiy tashxis usullari.

4.Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar, tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

4.1. Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzular ro'yxati:

Ichki kasalliklarda parhez stollarining turlari va ularni tavsiya etish.
Plevritlar (quruq va ekssudativ plevrit): etiologiyasi, klinikasi, diagnostikasi, davolash va profilaktikasi.
Bronxoektatik kasallik, etiologiyasi, klinikasi, diagnostikasi, og'iz bo'shlig'ida o'ziga xos o'zgarishlar,davolash va profilaktikasi.
Ichaklar disbakteriozi: etiologiya, patogenez, patomorfologiya, xarakterli simptomlar, laborator va instrumental diagnostika, qiyosiy tashxisi, og'iz bo'shlig'ida o'ziga xos o'zgarishlar, parhez va medikamentoz davolash.
Surunkali enterit: etiologiyasi, klinikasi, diagnostikasi, og'iz bo'shlig'ida o'ziga xos o'zgarishlar,davolash va profilaktikasi.
Surunkali xoletsistit: etiologiyasi, klinikasi, diagnostikasi, og'iz bo'shlig'ida o'ziga xos o'zgarishlar, davolash va profilaktikasi.
Surunkali pankreatit: etiologiyasi, klinikasi, diagnostikasi, og'iz bo'shlig'ida o'ziga xos o'zgarishlar,davolash va profilaktikasi.
Siydik chiqarish a'zolari kasalliklarida parhez stollarining xususiyatlari. Buyrak tosh kasalligida-oksalat toshlarda, urat toshlarda, siydik kislotasi chiqqanda, siydik nordon diatezida, o'tkir va surunkali pielonefritda, o'tkir va surunkali glomerulonefritda.
Siydik hosil bo'lish mexanizmi: siydik ayiruv tizimining tuzilishi, nefronlar xarakteristikasi, siydik hosil bo'lishidagi asosiy jarayon – koptokchalar filtratsiyasi, kanalchalar reobsorbsiyasi, kanalchalar sekretsiyasi, birlamchi va ikkilamchi siydik.
YUrak qon-tomir tizimi fiziologiyasi: yurak qon-tomir tizimining anatomik xususiyatlari, yurakning asosiy funksiyalari, kichik va katta qon aylanish doirasi yurak qiskaruvchanligi, og'iz bo'shlig'i va bosh miyani oziqlantiruvchi tomirlar xarakteristikasi.
YUrak qon-tomir tizimi anatomiyasi. YUrak va asosiy a'zolarni oziqlantiruvchi qon-tomir ustunlari, qon aylanish a'zolarining funksional xususiyatlari, yurak qon-tomir tizimi kasalliklarida asosiy shikoyatlar, perkussiya, auskultatsiya, parxezni o'ziga xosligi, oldini olish va davolash. Tomir tizimi anatomiyasi. Asosiy tomirlar tutami, yurak va asosiy a'zolarni oziqlanishi, qon aylanish tizimining o'ziga xosligi bo'yicha ko'rik, perkussiya, auskultatsiya, parhez, davolash va profilaktikasi.
Normada yurak ichi gemodinamikasi. YUrak siklining fiziologik taxlili, yurak siklining fazalari, bo'lmachalar sistola va diastolasi, yurak o'ng va chap bo'limlarining

	asinxronik faoliyati, yurak faoliyatida qorinchalar sig'imining o'zgarishi.
	Patologik yurak ichi gemodinamikasi, uning o'ziga xosligi, xarakteristikasi, yurakdan otilib chiqqan qon hajmi, reografiya, ko'krak reografiyasi, funksional sinamalar, qon aylanishining daqiqalik haj mi.
	YUrak ontogenezi, asosiy xarakteristikasi, ontogenez bosqichlari, birlamchi bo'lmachalar to'sig'i, ikkilamchi bo'lmachalar to'sig'i, qorinchalar aro to'siq hosil bo'lishi, asosiy qon-tomir ustunining hosil bo'lishi, aorta o'pka to'sig'ining hosil bo'lishi.
	YUrak tonlarining xarakteristikasi: I chi ton, II chi ton, III chi ton va IV chi ton, yurak tonlari va shovqinlarining hosil bo'lish mexanizmlari, og'iz bo'shlig'i kasalliklarida yurak tonlarining o'zgarishi, funksional shovqinlar.
	Sistemali kasalliklarda yurakni shikastlanishi: tizimli qizil toshma, tizimli sklerodermiyada yurakni shikastlanishi, etiologiyasi, patogenezi, patomorfologiyasi, xos belgilar, laborator va instrumental diagnostikasi, qiyosiy tashxis, og'iz bo'shlig'ida o'ziga xos o'zgarishlar, parhez va medikamentoz davolash.
	Dislipidemiyalar: giperlipidemiya, gipolipidemiya, past zichlikdagi lipoproteidlar, juda past zichlikdagi lipoproteidlar, yuqori zichlikdagi lipoproteidlar, triglitseridlar, dislipidemiya bilan kechadigan kasalliklar, dislipidemiyada og'iz bo'shlig'idagi o'ziga xos o'zgarishlar
	YUrak ishemik kasalligida parhez tamoyillari: zurikish stenokardiyasida, tinch holatdagi stenokardiyada, miokard infarktida, yurak kasalliklari bilan gastrit birga kelganda kilinadigan parhez, yurak ishemik kasalligida aftoz stomatit bulganda buyuriladigan parhez.
	Gipertoniya kasalligi I, II, III, IV bosqichlarida buyuriladigan parhez, og'iz bo'shlig'i kasalliklari bilan birga kelganda parhez. Simptomatik gipertoniyalar va ularning sabablari, ularda parhezni o'ziga xosligi:
	Arterial gipertenziya rivojlanishidagi patogenetik omillar, gemodinamika o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan gipertenziyalarda buyuriladigan parhez, arterial gipertoniyalar, dori vositalarni uzoq vaqt qabul qilish natijasida va og'ir metal tuzlari bilan zaharlanishda yuzaga keladigan arterial gipertoniyalar.
	Surunkali yurak etishmovchiligida parhez prinsiplari, parhezning asosiy komponentlari, kasallikning etiologiyasi vapatogeneziga, laborator tahlillar va asbobiy tekshiruv natijalari bilan bog'liq holda farqlanishi. O'tkir yurak etishmovchiligida gi parxez.
	Stomatolog amaliyotida uchraydigan gemorragik diatezlar. Gemorragik diatez bilan og'rigan bemorlarda stomatolog yordami xususiyatlari. Qon to'xtatuvchi vositalar. Qon ketishda ko'rsatiladigan shoshilinch yordam. Sistemali vaskulitlarda og'iz bo'shlig'idagi o'zgarishlar. Sistemali vaskulit bilan og'rigan bemorlarda stomatologik bemorlarni olib borish taktikasi.
	Qon shaklli elementlarini hosil bo'lish fiziologiyasi. Sternal punksiya. Gemoblastoz bilan og'rigan bemorlarda stomatologik bemorlarni olib borish taktikasi. Suyak ko'migini ko'chirib o'tkazishga ko'rsatma. Leykoz bilan og'rigan bemorlarda og'iz bo'shlig'ining holati.
	Endemik buqoq. Feoxromotsitoma. Qon kasalligi. Qandli diabetni 1 va 2 tipida va qandsiz diabetda parhez taom stoli. Qandli diabetli bemorlarda og'iz bo'shlig'ini holati. Diabet bilan og'rigan bemorlarda stomatologik bemorlarni olib borish taktikasi.
	Autoimmun kasalliklarni rivojlanish mexanizmlari. Tizimli sklerodermiya, tizimli qizil toshma, dermatomiozitli bemorlarda og'iz bo'shlig'ining holati va stomatolog yordami. Biriktiruvchi to'qima diffuz kasalliklarida immunsupressiv davo. Betta-xujayrali davo, ko'rsatma, qarshi ko'rsatma.
	Koma. Prekoma. Kollaps, hushdanketish, shokda stomatolog

taktikasi.Anafilaktik shok profilaktikasi.Anafilaktikshokdabirinchiyordam.
Immun tanqislikning aralash sindromlari: teri va shilliq qavatlar kandidozi, X-bog'langan limfoproliferativ sindrom, timoma bilan bog'liq immunodefitsit, Viskott-Oldrich sindromi, giperimmunoglobulin E sindromi, immunodefitsit bilan bog'liq bo'lgan metabolik o'zgarishlar. OITS profilaktikasi.
Silning patomorfologiyasi, patogenezi.Silning klinik belgilari. Sil bilan kasallangan bemorlarini tekshirish usullari. Silning klinik tasnifi.
Tuberkulino diagnostika. Silga karshi vaksina bilan emlash va qayta emlash. Silning kimyoviy profilaktikasi. Og'iz bo'shlig'i sili. Periferik limfa tugunlari sili.

4.2. Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning shakllari:

Terapiya modulini o'rganish davomida talabalar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash va sog'liqni saqlash tizimidagi amaliy masalalarni echishda ko'nikma hosil qilish maqsadida mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib, kafedra o'qituvchilari rahbarligida, mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda internet

saytlaridan foydalanib referatlar va ilmiy matnlar tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar, ko'rgazmali qurollar va slaydlar tayyorlaydilar.

Talaba mustaqil ishni tayyorlashda muayyan modulning hususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishga tavsiya etiladi.

– Tibbiyot OTM klinikalari va klinik o'quv bazalarida auditoriyadan tashqari tashkillashtirilgan klinik navbatchilikda tasdiqlangan amaliy ko'nikmalarni navbatchi shifokor-pedagog nazoratida son va sifat jixatdan bajarish va navbatchilik daftarlarida aks ettirish;

– Bemorlar kuratsiyasida davolovchi yoki navbatchi shifokor bilan nazorat qilishda ishtirok etish;

– Aholi orasida sanitar oqartuv ishlarni suhbat va ma'ruzalarni o'tkazish;

– Ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;

– Berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash;

– Modulning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha ishlash va ma'ruzalar qilish;

– Vaziyatli va klinik muammollarga yo'naltirilgan vaziyatli masalalar echish;

- tarqatma materiallar bo'yicha nazariy mashg'ulotlar qismini o'zlashtirish;
- komp'yuter texnologiyalari tizimlari bilan ishlash;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha referat va konspektlar tayyorlash;
- talabaning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan adabiyotlar, monografiya va ilmiy to'plamlarni chuqur o'rganish;
- interaktiv va muammoli o'qitish jarayonida faol qatnashish;

4.3.Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

Terapiya moduli bo'yicha mustaqil ish auditoriya va auditoriyadan tashqari o'tkaziladi.

Talaba mustaqil ishni tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- auditoriya mashg'ulotlaridan tashqari trenajyor, mulyaj va simulyasion zallarda/markazlarda tasdiqlangan amaliy ko'nikmalarni pedagog nazoratida son va sifat jixatdan bajarish va amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirish daftarlarida aks ettirish;
- tibbiyot OTM klinikalari va klinik o'quv bazalarida auditoriyadan tashqari tashkillashtirilgan klinik navbatchilikda tasdiqlangan amaliy ko'nikmalarni navbatchi shifokor-pedagog nazoratida son va sifat jixatdan bajarish va navbatchilik daftarlarida aks ettirish;

	- bemorlarni parvarish qilishda davolovchi yoki navbatchi xamshira bilan ishtirok etish; - aholi orasida sanitar oqartuv ishlarini suxbat va ma'ruzalarni o'tkazish; - ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish; - berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayerlash; - modulning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha ishlash va ma'ruzalar qilish; - vaziyatli va klinik muammolarga yo'naltirilgan vaziyatli masalalar echish; - CASE (real klinik vaziyatlar va klinik vaziyatli masalalar asosida sasestudy) echish. - modellar yasash, krossvordlar tuzish, organayzerlar tuzish va h.k.
	3.2.2. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar: Modul bo'yicha mashg'ulotlar 50% nazariy (ma'ruza va amaliy mashg'ulot) va 50% amaliy qism (o'quv klinik amaliyot)dan iborat bo'lgan holda o'tkaziladi. Amaliy mashg'ulotning nazariy va amaliy qismi o'zaro bog'liq holda o'tkaziladi. Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkaziladi. Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilinadi: - Amaliy mashg'ulotlarni maqsadini aniq belgilab olish; - O'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlariga talabalarda qiziqish uyg'otish; - Talabada natijani mustaqil ravishda qo'lga kiritish imkoniyatini ta'minlash; - Talabani nazariy-metodik jihatdan tayyorlash va h.k. 3.2.3. Modulni o'qitish davomida egallanadigan amaliy ko'nikmalar va kompetensiyalar **Modul davomida egallanadigan amaliy ko'nikmalar ro'yxati:** Terapiya moduli bo'yicha o'quv klinik amaliyotini o'tish davrida talabalar quyidagi amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishlari ko'zda tutilgan. 5-semestr 1. Pulsni tekshirish 2. Arterial qon bosimni o'lchash 6-semestr 1. Nafas olish sonini sanash 2. Oshqozon-ichak tizimi kasalliklarida og'iz bo'shlig'ini baholash. **Modul davomida o'quv klinik amaliyotni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:** Talabalarning o'quv klinik amaliyoti terapevtik bo'limlarda o'tkaziladi. Amaliy mashg'ulotda amaliy ko'nikmalarga o'rgatish jarayoni batafsil rejalashtiriladi va 3 bosqichni o'z ichiga oladi: 1. Kirish qismi – mashg'ulotning maqsadi va vazifalari aniqlanadi, o'rganilayotgan ko'nikmadan foydalanishning motivatsion asosi, uning nazariy jihatlari muhokama qilinadi. Agar texnik vositalarni qo'llash talab etilsa (pikfloumetr, spiroanalizator, tonometr, va sh.o'.), unda ularning ta'sir mexanizmi, qo'llash texnikasi tanishtiriladi. 2. Ko'nikmani namoyish qilib berish va ko'p marta mashq qilish – bunda ko'nikmani bosqichlarga to'g'ri taqsimlashga alohida e'tibor qaratiladi. Teskari aloqani olgunga qadar, ya'ni o'rganayotgan shaxs mustaqil, biroq pedagog nazorati ostida bajara olganda, ko'nikmani bajarishning barcha bosqichlarini umumlashtirish va mulyajlarda, o'zaro bir-birida ko'p marta mashq qilish va faqat

ko'nikmaga ega bo'lgandan so'ng bemorda qo'llaguncha, har
bir bosqich namoyish qilinadi va ishlab chiqiladi.
3. Xulosa – o'rganayotgan shaxs bilan ushbu ko'nikmaning ahamiyatini muhokama qilish va uni turli vaziyatlarda qo'llash. So'rov asosida birlamchi bo'g'inning o'maqsadi va vazifalariga erishilganligiga ishonch hosil qilish. O'qitish jarayonida yuzaga kelgan muammmolarni aniqlash va hal qilish.
Bajarilayotgan amallar algoritmi mavjud bo'lishi va talabalarga oldindan etkazilishi lozim. O'qituvchi nazorat qiladi va kerak bo'lganda talabalar ishidagi xatoliklarni to'g'rilaydi. Talaba, uning xatosi nimada ekanligini, o'qituvchiga va boshqa talabalarga tushuntirib beradi va so'ngra muolajani takrorlaydi. Interfaollik shunda namoyon bo'ladiki, bunda boshqa talabalar ekspert sifatida chiqishga va o'qitilayotgan talabaning amaliy ko'nikmani to'g'ri o'zlashtirganligini baholashga tayyor bo'lishlari lozim. Mashg'ulot so'nggida o'qituvchi har bir talabaning amaliy ko'nikmani o'zlashtirganlik darajasini baholaydi. Talaba amaliy ko'nikmani o'zlashtira olmagan vaziyatlarda, mashg'ulotdan tashqari vaqtda mustaqil o'zlashtirish tavsiya etiladi.

Modul davomida o'quv klinik amaliyotni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

Talabalarning o'quv klinik amaliyoti terapevtik bo'limlarda o'tkaziladi.
Amaliy mashg'ulotda amaliy ko'nikmalarga o'rgatish jarayoni batafsil rejalashtiriladi va 3 bosqichni o'z ichiga oladi:
1. Kirish qismi – mashg'ulotning maqsadi va vazifalari aniqlanadi,
o'rganilayotgan ko'nikmadan foydalanishning motivatsion asosi, uning nazariy jihatlari muhokama qilinadi. Agar texnik vositalarni qo'llash
talab etilsa (pikfloumetr, spiroanalizator, tonometr, va sh.o'.), unda ularning ta'sir mexanizmi, qo'llash texnikasi tanishtiriladi.
2. Ko'nikmani namoyish qilib berish va ko'p marta mashq qilish – bunda ko'nikmani bosqichlarga to'g'ri taqsimlashga alohida e'tibor qaratiladi.
Teskari aloqani olgunga qadar, ya'ni o'rganayotgan shaxs mustaqil, biroq pedagog nazorati ostida bajara olganda, ko'nikmani bajarishning barcha bosqichlarini umumlashtirish va mulyajlarda, o'zaro bir-birida ko'p marta mashq qilish va faqat ko'nikmaga ega bo'lgandan so'ng bemorda qo'llaguncha, har
bir bosqich namoyish qilinadi va ishlab chiqiladi.
3. Xulosa – o'rganayotgan shaxs bilan ushbu ko'nikmaning ahamiyatini muhokama qilish va uni turli vaziyatlarda qo'llash. So'rov asosida birlamchi bo'g'inning o'maqsadi va vazifalariga erishilganligiga ishonch hosil qilish. O'qitish jarayonida yuzaga kelgan muammmolarni aniqlash va hal qilish.
Bajarilayotgan amallar algoritmi mavjud bo'lishi va talabalarga oldindan etkazilishi lozim. O'qituvchi nazorat qiladi va kerak bo'lganda talabalar ishidagi xatoliklarni to'g'rilaydi. Talaba, uning xatosi nimada ekanligini, o'qituvchiga va boshqa talabalarga tushuntirib beradi va so'ngra muolajani takrorlaydi. Interfaollik shunda namoyon bo'ladiki, bunda boshqa talabalar ekspert sifatida chiqishga va o'qitilayotgan talabaning amaliy ko'nikmani to'g'ri o'zlashtirganligini baholashga tayyor bo'lishlari lozim. Mashg'ulot so'nggida o'qituvchi har bir talabaning amaliy ko'nikmani o'zlashtirganlik darajasini baholaydi. Talaba amaliy ko'nikmani o'zlashtira olmagan vaziyatlarda

VII.Kreditlarni olish uchun talablar.

Joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat buyicha topshiriqlarni myvaffaqiyatli topshirish.

	buyicha topshiriqlarni myvaffaqiyatli topshirish.
	Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari 5.1.Asosiy adabiyotlar 1. Gadaev A.G., Axmedov X.S., Sabirov M.A., SHodikulova G.Z. Terapiya, Darslik. Toshkent. 2019 y. 2. Gadaev A.G. Ichki kasalliklar propedevtikasi, Darslik. Toshkent. 2012 y. 3. SHarapov F.G. Ichki kasalliklar, Darslik. Toshkent. 2006 y. 4. Ubaydullaev A.M. Sil kasalligi, O'quv qo'llanma. Toshkent. 2009 y. 5.2. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. Bobajonov S.N. Ichki kasalliklar, Darslik. Toshkent. 2008 y. 2. Okorokov A.N. Diagnostika vnutrennix bolezney v 10-ti tomax, Uchebnik. Moskva. 2007 g. 3. Sobirov M.O., Skosыreva O.V. Ichki kasalliklar bo'yicha masalalar to'plami. Toshkent. 2015 y. 4. Djon Krofton, Normann Xorn, Fred Miller. Sil kasalliklar, Darslik. Toshkent. 2009 y. 5.3. Internet saytlar www.tma.uz www.medlincs.ru www.medbook.ru www.zyonet.uz
7	**Fan dasturi Qoraqalpog'iston tibbiyot institutida ishlab chiqilgan va institut kengashining 20____ yil _____dagi ___ - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.**
	Fan/Modul uchun ma'sullar: **Karimova G.A. QTI, «Ichki kasalliklar, nefrologiya gemodializ» kafedrasi assistenti.**
	Taqrizchilar: **Ermekbaeva A. – QTI, «Ichki kasalliklar, nefrologiya va gemodializ» kafedrası mudiri t.f.d.** **Xalmuratova R. – RKTTM, Nefologiya bo'limi mudiri.**